

Ordlista för dramatiken

Här följer ett antal termer som används inom scenteater, film och tv. Betydelsen av orden skiftar efter var de används, men vi har försökt att välja de betydelser man oftast möter.

AKT. En del av ett drama. Inom teatern har man tre eller fem akter. Ofta ligger en paus inlagd på lämpligt ställe mellan två akter. I film och television delar man upp handlingen i tre eller fem akter/delar efter detta schema:

Akt 1 innehåller presentation av personer och förutsättningen för dramat. Berättelsen går sedan genom en akt 2 som kallas upptrappning och leder fram till en vändpunkt (plotpoint). I akt 3 går berättelsen in i något som kallas fördjupningen, då spänningen skärps ytterligare. Också här finns en vändpunkt. I akt 4 kommer konflikt-lösningen och ibland finns även en avslutande femte del som har namnet avtoning.

ANSLAG. Den allra första delen av dramat, de minuter som sätter stämningen. I film rullar ofta förtexterna under anslaget. Fördjupningen kallar vi normalt det som kommer efter anslaget och presentationen. D v s innan första akten är slut. Det är fördjupningen som gör att åskådaren emotionellt engagerar sig i personerna och deras problem. (Se t ex Moodyssons "Lilja 4ever"). Utan fördjupningsscenen tappar vi intresset för hela problematiken

AVSNITT. Del av en serie.

CASTING. Rollbesättning. Casting kallas jobbet att hitta rätt skådespelare till rollerna.

CLIFFHANGER. Ett slut där det är som mest spännande. Ordagrant betyder cliffhanger "någon som hänger på en klippa". Cliffhangers har man i slutet av ett avsnitt, för att locka publiken till nästa avsnitt. Men ibland är det till och med cliffhangers före ett reklamavbrott. En del teaterpjäser har en cliffhanger som slut på första akten.

DAY-TIME DRAMA. TV-serier som sänds på dagen. Ofta långa serier inspelade helt i studio.

DIALOG. Det skådespelarna säger. Dialog finns nästan alltid nedskrivet i förväg och inlärd av skådespelarna.

DRAMATIKER. Manusförfattare.

DRAMATURG. Medarbetare vid teatern som har till uppgift att bland annat hjälpa teaterns ledning att ta fram lämpliga pjäser. Dramaturgen bearbetar/skriver om teatermanus. Dramaturgerna är ofta själva pjäsförfattare.

DRAMATURGI. Läran om hur man berättar på ett spännande sätt.

HUVUDKARAKTÄR. Berättelsens verkliga huvudperson. Termen huvudroll finns inte i dramaturgin, den hör snarare till reklamen kring filmen.

KARAKTÄRER. Rollfigurer med egenskaper, typ Den onde, Den kloka, Den gode...

KLIPP. Där filmen skiftar från en miljö till en annan.

MANUS / MANUSKRIPT. Dramats nedskrivna text. Manuskript är den fullständiga termen, numera används mest kortformen manus (på engelska "script").

MANUSFÖRFATTARE. Den äldre benämningen är dramatiker. Bägge orden används. Inom film och TV används nästan enbart benämningen manusförfattare. På teatern är dramatiker den mest använda titeln.

MILJÖ. Var berättelsen utspelar sig.

PITCHA. Betyder att presentera en ide till en film, tv-drama eller annat dramatiskt verk. Att pitcha är en konst, det gäller att presentera idén på ett sätt som intresserar.

PLOTT. En term som används i stället för berättelse, handling. En plotpoint är en vändpunkt i en berättelse.

POINT OF NO RETURN. En vändpunkt i berättelsen. Nu finns ingen återvändo. Bara kampen återstår...

PREMISS. Vad berättelsen vill säga.

PRODUCENT. Den person som är chef över hela projektet. Bestämmer över pengarna, personalen och ofta också över hur filmen ska göras.

RADIODRAMATIK. Också radioteater. Drama som bygger på röster. En konstform som är nästan lika gammal som radiomediet.

REGISSÖR. Chef på inspelningen.

RESEARCH. Även om en dramatisk berättelse för det mesta är en fantasiskapelse så måste den ha verklighets-anknytning. Research kallas arbetet att ta reda på hur det är i verkligheten, till exempel hur det går till i en domstol.

ROLLFIGURER. De olika personerna i dramat.

SCEN. Spelplats. Avdelning i berättelsen. En film kan bestå av kanske 90 scener och ett avsnitt av en tv-serie runt 45 scener. I scenen utspelas allt på samma plats: i ett rum, i en bil, i ett flygplan, på en trottoar. När man byter till exempel från bilen till ett rum är det en ny scen.

SORTI. Används när någon går ut genom en dörr. Men också när någon rollfigur lämnar en serie.

STORY. Handlingen.

STORYBOARD. Ett film/tv/manus med inritade streckgubbar som visar hur skådespelarna ska röra sig. Görs av regissören och visar hur hon/han vill ha bilderna.

SYNOPSIS. Kortare sammanfattning av berättelsen.

TREATMENT. Berättelsen om berättelsen. Används som förberedelse för manusarbetet.

© Magnus Lind. Får fritt användas vid angivande av källan.